

Zemanek, Alicja

Forum Mendlowskie 1995, Brno 14-16 lipca (w 130-lecie opublikowania pracy Grzegorza Mendla)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 40/4, 166-168

1995

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

osiągnięcia w chemii bioorganicznej; M.L.H. Green (University of Oxford): *Czarna magia. Chemia nowych związków węgla*; S.V. Ley (University of Cambridge): *Fakt i fantazja w syntezie organicznej*; P.M. Maitlis (University of Sheffield): *Przechodzenie przez granicę. Od katalizy homogenicznej do heterogenicznej*; A.G.M. Barrett (Imperial College): *Nowe osiągnięcia w zakresie czynników antygrzybowych*.

Trzeci dzień konferencji obejmował zagadnienia historyczne. Referaty wygłosili: G.K. Roberts (Open University): *Co to za nazwa? Od Royal College of Chemistry do Imperial College of Science and Technology, wzrost departamentu*; D. Leabeck (Biolink Technology): *Życie Hofmanna, praca i wpływ na brytyjską chemię przemysłową*; F.A.I.L. James (Royal Institution): *Religia w Royal College of Chemistry w połowie lat 1860-ych: „Deklaracja studentów nauk przyrodniczych i fizycznych”*; W.H. Brock (University of Leicester): *Epistoła Henry’ego, chemika w kolorowej kamizelce: Henry Armstrong w centrum uwagi*. W tym samym dniu odbyły się dwie tury wycieczki noszącej nazwę „Chemiczny i naukowy Londyn”.

Chciałbym podkreślić, że wśród 14 referentów aż 3 to profesjonalni historycy subdziedziny chemii, mający poważne osiągnięcia w swej specjalności (Brock, Roberts, Russell).

W opinii niżej podpisanego, uczestniczącego w konferencji dzięki uprzejmości pracowników British Academy, obchody 150-lecia powstania Royal College of Chemistry były imprezą interesującą. Odniósł on wrażenie, że Brytyjczycy bardzo poważnie podchodzą do tego typu uroczystości, w tym także w zakresie faz przygotowawczych względem samej konferencji.

Stefan Zamecki
(Warszawa)

FORUM MENDLOWSKIE 1995, BRNO, 14–16 LIPCA
(W 130-LECIE OPUBLIKOWANIA PRACY GRZEGORZA MENDLA)

W 1866 r. ukazała się w Brnie (z datą 1865) sławna praca Grzegorza Mendla pt. *Versuche über Pflanzen-hybriden*, zawierająca wyniki doświadczeń nad krzyżowaniem różnych odmian grochu. Publikacja zakonnika klasztoru Augustianów, nieznanego w środowisku uczonych, zawierała próbę teoretycznego wyjaśnienia mechanizmu dziedziczenia cech. Jej nowatorstwo polegało na ilościowym, statystycznym ujęciu zjawisk dziedziczności, bardzo odległym od panujących w ówczesnej biologii poglądów. Wyniki doświadczeń Mendla, początkowo zignorowane przez współczesnych, zostały potwierdzone po śmierci autora (w 1900 r.) przez trzech uczonych, Carla Corrensa, Ericha Tschermaka i Hugona de Vriesa. Od tego czasu datuje się triumf myśli Mendlowskiej, która stała się podstawą rozwoju współczesnej genetyki, jednej z wiodących dziedzin nauki XX w. Jubileusz

130-lecia pracy czeskiego badacza stał się okazją do zorganizowania przez Mendelianum – Oddział Morawskiego Muzeum w Brnie, kierowany przez dr Annę Matalovą – kolejnego międzynarodowego sympozjum *Forum Mendlowskie (Mendel Forum)*, które odbyło się w dniach od 14 do 16 lipca 1995 r. Sponsorem imprezy było Japońskie Towarzystwo Mendlowskie (Japan Mendel Society), współorganizatorami – Międzynarodowa Grupa do Badań nad Historią Biologii (European Group for the Study of the History of Biology), Czeski Komitet Historii Nauki, Towarzystwo Genetyczne im. Grzegorza Mendla w Brnie, a także wyższe uczelnie stolicy Moraw: Uniwersytet im. Masaryka oraz Uniwersytet Rolnictwa i Leśnictwa im. Mendla. W obradach, odbywających się w stylowych wnętrzach Pałacu Dietrichstein (obecnie – Morawskiego Muzeum), uczestniczyła niewielka grupa ok. 40 osób reprezentujących 17 krajów (Austrię, Belgię, Bułgarię, Chiny, Czechy, Francję, Niemcy, Węgry, Włochy, Japonię, Holandię, Polskę, Portugalie, Rosję, Słowację, Wielką Brytanię i Stany Zjednoczone). Wśród osób otwierających sympozjum znalazł się Tomas Martinec – przeor Augustianów, który w przemówieniu, wygłoszonym w języku łacińskim, wspominał o czasach, kiedy w brneńskim klasztorze przebywał Grzegorz Mendel. Honorowym gościem sympozjum był Walery Soyfer – wybitny genetyk rosyjski pracujący w Stanach Zjednoczonych (w George Mason University), udekorowany Medalem im. G. Mendla za osiągnięcia w dziedzinie historii genetyki. W referacie plenarnym, zatytułowanym *Siła i nauka*, Soyfer przedstawił dramatyczne dzieje Łysenkizmu w komunistycznej Rosji, połączone z prześladowaniami „burżuazyjnej” genetyki klasycznej (Soyfer jest autorem wydanej ostatnio książki pt. *Lysenko and the Tragedy of Soviet Science*). W dalszej części sympozjum przedstawiono 17 referatów podzielonych na dwie grupy tematyczne: zagadnienia historii genetyki (sesje zatytułowane: *Socjologiczne aspekty dziejów genetyki, Międzynarodowa wymiana idei a początki genetyki*) oraz problematyka genetyki współczesnej (*Współzależność genetyki, chemii i fizyki, Mendelizm dzisiaj*). Referaty sesji historycznej koncentrowały się wokół dwóch zagadnień: analizy prac Mendla i ich szerokiego kontekstu historycznego, a także początków genetyki w różnych krajach: w Bułgarii, Chinach, Czechach, Niemczech, Polsce, Portugalii, Rumunii i Wielkiej Brytanii. Wśród prezentacji dotyczących współczesnej nauki o dziedziczności do najbardziej błyskotliwych należało wystąpienie Hansa Halberga z uniwersytetu w Minneapolis, współtwórcy chronobiologii, jednej z najnowszych gałęzi biologii. Chronobiologia, dziedzina interdyscyplinarna, łącząca zagadnienia kilku nauk (m.in. astronomii, biochemii, genetyki, historii, klimatologii, medycyny) i proponująca nowe, holistyczne podejście do procesów biologicznych, próbuje znaleźć związki między żywymi organizmami, a kosmicznymi rytmami przyrody. Jej nawiązania do przeszłości nauki są bardzo wyraźne, uczeni bowiem od najdawniejszych czasów widzieli życie na Ziemi w silnej zależności od zjawisk kosmicznych, dopóki redukcjonistyczne nastawienie do przyrody nie uznało tego podejścia za

nienaukowe. Uzupełnieniem spotkania w Brnie było zwiedzanie Muzeum Mendla w klasztorze Augustianów oraz niewielkiego ogródka doświadczalnego, w którym wykonywane były doświadczenia o kluczowym znaczeniu dla nauki. Na zakończenie uczestnicy sympozjum wzięli udział w całodziennym wycieczce „Śladami Grzegorza Mendla”, odwiedzając miejsca związane z jego życiem i działalnością. W większości z nich znajdują się dziś pomniki lub tablice upamiętniające skromnego uczonego, który nie przewidywał zapewne swej ogromnej pośmiertnej kariery.

Alicja Zemanek
(Kraków)

450 LAT NAJSTARSZEGO OGRODU BOTANICZNEGO
(MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM
„OGRODY BOTANICZNE – PRZESZŁOŚĆ, TERAŹNIEJSZOŚĆ, PRZYSZŁOŚĆ”,
PADWA, 29–30 CZERWIEC, 1995)

Ogród Botaniczny Uniwersytetu w Padwie, położony w malowniczym sąsiedztwie Bazyliki del Santo, należy do najczęściej odwiedzanych ogrodów świata. Geometryczny układ zieleni, trwającej od czasów Renesansu w harmonijnej symbiozie z architekturą, pomniki dawnych uczonych ukryte w cieniu kilkusetletnich drzew, tworzą niecodzienną atmosferę tego miejsca, które stało się symbolem odrodzenia nauk przyrodniczych w szesnastowiecznej Europie. Sławny Hortus Patavinus, założony 29 czerwca 1545, pełni od czterystu pięćdziesięciu lat rolę zakładu naukowego, ośrodka aklimatyzacji roślin i edukacji przyrodniczej. Niewiele zmienił się od czasów, kiedy bywali w nim Galileusz i Vesalius, zmianom na przestrzeni lat ulegała jedynie jego rola w historii nauki. W drugiej połowie XVI w. stał się wzorem dla innych włoskich i zagranicznych ogrodów, zakładanych w celach naukowych i edukacyjnych. Na przełomie XVI i XVII w., w czasach kierownictwa Prospera Alpiniego (1553–1616) – jednego z pierwszych badaczy przyrody Egiptu, Hortus Patavianus (wraz z katedrami botaniki lekarskiej) zaczął pełnić funkcję ważnego ośrodka badań i aklimatyzacji roślin. W następnych wiekach, kiedy centrum rozwoju nauki o roślinach przeniosło się za północną granicę Alp, pozostał ważnym punktem na mapie naukowej Włoch, związanym z działalnością wielu znakomitych uczonych, jak Roberto de Visiani (1800–1878), Pier Andrea Saccardo (1845–1920), czy Carlo Cappelletti (1900–1990). Obecnie Ogród Botaniczny w Padwie (Orto Botanico di Padova), kierowany przez prof. Elbę Cappelletti, jest przede wszystkim placówką muzealną, wchodzącą w skład Międzywydziałowego Centrum Muzeów Naukowych (Centro Interdipartimentale Musei Scientifici), pełni też, jak dawniej, funkcje naukowe i dydaktyczne.